

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ З НОРМАМИ ЄС В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ

Швидченко І.Г.

Одеський державний екологічний університет

Актуальність теми дослідження. Безперервне утворення відходів є нездоланим процесом технократичного розвитку сучасного суспільства. За результатами досліджень Всесвітнього Банку 2018 року, людство щорічно генерує майже 2,01 мільярд тон твердих побутових відходів, 33% яких, не піддається переробці безпечним для навколишнього середовища шляхом. За відсутності реалізації належних заходів з управління побутовими відходами на міжнародному та національному рівнях, зазначений показник досягне вже до 2050 року позначки у 3,4 мільярди тон відходів [9]. При цьому утворення більш ніж 13 мільйонів тон побутових відходів в рік припадає на Україну [7]. Триваючі євроінтеграційні процеси, в межах яких Україна набула статус активного суб'єкта, що прагне стати частиною європейського інституційного утворення, визначають ряд вимог в сфері керування кількісно-якісних показників генерування та поводження з відходами, які Україна не може залишати поза увагою. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, укладена 27.06.2014 р., як головний для нашої держави євроінтеграційний документ, виокремлює питання управління відходами у якості окремої мети співробітництва з Україною, задекларованого в Угоді (п. е ст. 361, п. в ст. 365 Угоди) [1].

Аналіз останніх досліджень. Окремим питанням зіставлення норм ЄС з положеннями національного законодавства в сфері поводження з відходами присвячено праці таких науковців, як І.Д. Лоева, Н.М. Андрєєва, О.Р. Губанова, Н.О. Корнякова та інших. Разом з тим, перманентні зміни нормативно-правового поля, як невід'ємний процес прогресивного розвитку законодавства кожної країни, потребує актуалізації існуючих досліджень.

Мета даного дослідження полягає у визначенні стану відповідності національного законодавства в сфері управління побутовими відходами вимогам Європейського Союзу (далі – ЄС).

Виклад основного матеріалу. В період з підписання Угоди про асоціацію, національний суб'єкт правотворчості приклав чимало зусиль для гармонізації національного законодавства з нормами ЄС, що регламентують управління відходами. Розроблено та схвалено Розпорядженням Кабінету Міністрів України (надалі – КМУ) від 8 листопада 2017 р. № 820-р Національну Стратегію управління відходами в Україні до 2030 р., Розпорядженням КМУ від 20 лютого 2019 р. № 117-р затверджено Національний план управління відходами до 2030 року, запропоновано та винесено на публічне обговорення у

квітні 2019 р. законопроект «Про управління відходами» [3; 4; 5]. Разом з тим, чимало аспектів, залишилось невирішеними, що створює певні колізії та прогалини у законодавстві та викликає складнощі для суб'єктів застосування норм національного правового поля.

Уніфіковане розуміння категоріального апарату нормативно-правового базису є запорукою усунення колізій в сфері правозастосування. У зв'язку з цим, першочергове завдання суб'єкта правотворчості полягає у гармонізації змісту категорій національних нормативно-правових актів з дефініціями, викладеними в нормативах ЄС. Сьогодні в Україні відсутнє закріплення на нормативно-правовому рівні категорії «управління відходами». Більш того, запропонований на зміну Закону України «Про відходи» від 05.03.1998 р. законопроект «Про управління відходами», запропонований Міністерством екології та природних ресурсів України, містить ряд категоріальних колізій. Так, дефініція «управління відходами», закріплена у Директиві Європейського Парламенту та Європейської Ради № 2018/851 від 30.05.2018 р., положення якої корегують Директиву 2008/98/ЄС «Про відходи», визначає нагляд за *місцями* видалення доходів, як невід'ємний елемент процесу управління відходами. Національний суб'єкт правотворчості в законопроекті при тлумаченні зазначеної дефініції вживає категорію нагляду за *об'єктами* видалення відходів не визначаючи поняття такого об'єкту [5; 6].

Взаємозалежність положень нормативно-правових актів в сфері управління відходами в умовах неоперативної правотворчості обумовлює декларативність вже гармонізованих з правом ЄС національних правових норм. Так, відсутність консолідованого нормативно-правового акту, що визначає основоположні засади побудови та функціонування організаційного, інституційного та фінансового механізму управління відходами, обумовлюють декларативність Національної Стратегії з управління відходами в Україні до 2030 р.

Перешкодою на шляху до гармонійної імплементації положень нормативних документів ЄС до національного правового поля України, є відсутність офіційного аутентичного українського перекладу нормативів ЄС. Поліваріантність значень перекладу одного і того ж терміну є чинником закладення невідповідності норм українського законодавства нормам ЄС.

Країни-члени ЄС приділяють значну увагу процесам переробки відходів, приймаючи заходи до стимулювання безвідходного виробництва, та стимулюючи ресайклінг вже утворених відходів. Формалізація Стратегією управління відходами в Україні до 2030 р. необхідності запровадження «зелених тарифів» на електроенергію, вироблену в результаті видалення відходів рослинного походження за допомогою установок анаеробного розкладання, як шляху вирішення проблеми управління відходами, що утворюються в сфері сільського господарства, суперечить основоположним засадам політики управління відходами ЄС.

Нагальним питанням в сфері управління відходами є запровадження гармонійного правового механізму фінансового забезпечення утилізації

упаковки товарів, що виробляються національними товаровиробниками та надходять до ринків ЄС. Прагнення національних товаровиробників до отримання ринків збуту на території країн ЄС обумовило вживання позначки, що демонструє участь таких товаровиробників у процесах ресайклінгу. Так, наприклад, сьогодні можна зустріти маркування національної продукції позначкою Green Dot, що символізує підтвердження фінансової участі товаровиробника у процесах управління відходами, а саме в частині переробки упаковки виробленого товару, що надійшов на ринки країн ЄС. Разом з тим, за даними PRO Europe (Packaging Recovery Organization Europe), Україна не належить до країн, з якими укладено відповідні угоди, що регламентують участь суб'єктів господарювання у діяльності зазначеної організації [8]. З огляду на вищезазначене, використання позначки Green Dot безпосередньо національними товаровиробниками є таким, що, з одного боку, порушує права інтелектуальної власності організації PRO Europe, а з іншого – вводить в оману покупців товарів, які орієнтуються при здійсненні власного вибору щодо купівлі певного товару на наявність/відсутність позначки участі виробника у процесах ресайклінгу, та призводить до дефіциту фінансових надходжень, що витрачаються на переробку упаковки в країнах ЄС.

Новелою національного законодавства в сфері управління відходами можна вважати передбачений Законом України «Про відходи» обов'язок сортування відходів суб'єктами первинного поводження з відходами. Подібні новації узгоджується з положеннями Директиви ЄС 1999/31/ЕС і Директиви 2008/98/ЕС [2]. Разом з тим, відсутність дієвого організаційного-правового та фінансового механізму реалізації процесів сортування відходів уповільнюють виконання первинними суб'єктами поводження з відходами норм зазначеного нормативно-правового акту.

Відсутність суворих негативних ретроспективних наслідків в умовах закріплення лише адміністративної відповідальності за ст. 152 Кодексу України про адміністративні правопорушення «Порушення державних стандартів, норм і правил у сфері благоустрою населених пунктів, правил благоустрою територій населених пунктів», не можна вважати чинником, що створює превентивний вплив на порушення вимог до сортування відходів.

Ефективність гармонізації процесів правового регулювання управління відходами залежить від оперативного реагування локального суб'єкта правотворчості, представленого органами місцевого самоврядування, на трансформаційні зміни, що відбуваються в межах національного правового поля. Недотримання даного принципу гальмуватиме практичну реалізацію процесів належного управління відходами на місцях.

Висновки: За останні роки національним суб'єктом правотворчості було здійснено визначні трансформаційні перетворення в сфері правового регулювання управління відходами з метою приведення національного законодавства до вимог норм ЄС, що є невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу, започаткованого громадянами України. Разом з

тим, повільність та неузгодженість процесів правотворчості є чинником, що гальмує процеси гармонізації національного законодавства України з нормами ЄС в сфері управління відходами, та породжує декларативність вже гармонізованих правових норм.

Література

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014. - № 75. – Ст. 2125.
2. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 36. – Ст. 242.
3. Національний план управління відходами до 2030 року : Розпорядження КМУ від 20 лютого 2019 р. № 117-р // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnogo-planu-upravlinnya-vidhodami-do-2030-roku?fbclid=IwAR2qQSadRbXxSHeGUq1ulk_TzBsEVYVxm8-1_HcMemlW242ObfmSqQ5r9nE
4. Національна Стратегія управління відходами в Україні до 2030: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р // Офіційний вісник України. – 2017. - № 94. – Ст. 61.
5. Проект Закон України «Про управління відходами», розроблений Міністерством екології та природних ресурсів України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://menr.gov.ua/news/32869.html>
6. Directive (EU) 2018/851 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive 2008/98/EC on waste (Text with EEA relevance) // [Electronic resource]. – Access at: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.150.01.0109.01.ENG
7. Municipal Solid Waste in Ukraine: DEVELOPMENT POTENTIAL Scenarios for developing the municipal solid waste management sector // [Electronic resource]. – Access at: https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region_ext_content/ifc_external_corporate_site/europe+and+central+asia/resources/municipal+solid+waste+in+ukraine+development+potential+scenarios+for+developing+the+municipal+solid+waste+management+sector
8. PRO Europe: official website // [Electronic resource]. – Access at: <https://www.pro-e.org/>
9. What a Waste 2.0 : A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050 // [Electronic resource]. – Access at: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/30317>